

Protokoll 2/2024

fört vid Rådet till skydd för Stockholms skönhets
sammanträde måndagen den 5 februari 2024 kl. 13:30-15:00,
Kristallen, Hantverkargatan 3D

Övriga närvarande

Monica Muro de Santa Cruz
Måns Lönnroth §§1-5, §§7-11
Anders Johnson
Helena Nilsson Lannegren
Leif Bolter
Katarina Borg Vice ordförande
Elisabet Jermsten
Desirée Johansson
Knut Weibull
Inga Varg Ordförande
Monica Hector Protokollförare
Henrik Nerlund Sekreterare
Fredrik Jöngren Handläggare
Kajsa Vogel Föredragande §6
Isabelle Lindbäck Föredragande §8

Justerare

Katarina Borg

Datum för justering

Paragraf

§§1-11

Protokollförare

Monica Hector

§ 1

Val av justerare samt dagordning

Beslut

Valdes ledamot Katarina Borg att tillsammans med ordförande justera protokollet. Beslöts uppta ärenden i ordningen: 1-4, 7-8, 10, 9, 11, 5-6.

§ 2

Nästa sammanträdesdag

Beslut

Erinrades att Skönhetsrådet sammanträder den 4 mars 2024, kl. 13.30.

§ 3

Nästa delegationssammanträde

Beslut

Erinrades att Skönhetsrådets delegerade sammanträder 19 februari 2024, kl. 13.30.

§ 4

Protokoll fört vid sammanträde 2024.01.15

Beslut

Anmäldes att protokoll fört vid rådets ordinarie sammanträde 2024.01.15 justerats i vederbörlig ordning.

§ 5

Anmälningar för kännedom

Anmälda handlingar

- (Signerad) Östermalm 3:62, uteservering vid Glashuset (Skeppar svinfot, kajplats 18), 2023-09969-575
- Yxan 4 Dp 2016-14530, svar med e-post
- Konstverk vid Hornsgatan 5; remiss angående: 2023SC145503, svar med e-post
- (Signerad) Gubbängen 1:1, planärende invid Bordsvägen-Herrhagsvägen på granskning, 2020-04764
- Allén på Katarina Bangata, vidaresänt till trafikkontoret

- Byggnation runt Hovings Malmgård, svar med e-post
- Begäran för stöd från Skönhetsrådet för att stoppa Stockholms Hammars nya projekt som kan fördärva Strandvägskajen, svar med e-post
- Överklagan angående Yxan 4 Diariennr: 2016-14530, svar med e-post
- (Signerad) Årsta 1:1 m.fl. (Årstafältet etapp 5 norra), planärende på granskning, 2018-14952
- (Signerad) Konsthallen 15 m.fl. (Hasselbacken) granskning 2

§ 6

Görväln 1 m. fl., förslag till detaljplan, S-dp 2022-04261

Stadsbyggnadskontoret hade genom remiss begärt Skönhetsrådets yttrande över Görväln 1 m. fl., förslag till detaljplan, S-dp 2022-04261. Kajsa Vogel, stadsbyggnadskontoret, redogjorde för ärendet.

SR 2024/22

Beslut

Beslöts tillstyrka förslag till detaljplan med erinran avseende behov att fortsätta studier av fasadmateriell och kulör samt att hårdgjorda ytor och befintliga parkeringsplatser bör minskas till förmån för utökade grönytor runt byggnaden.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Stadsbyggnadskontoret har upprättat ett planförslag för att möjliggöra bostäder, kontor och vård inom fastigheten Görväln 1 i Årsta. Planen syftar även till att bekräfta den befintliga användningen vårdcentral samt korttidsboende som idag saknar planstöd.

Den befintliga bebyggelsen på fastigheten uppfördes som korsettfabrik 1954 efter ritningar av arkitekt Sture Frölén. Byggnaden är sammansatt av två volymer i två till fyra våningar där den västra högre volymen ursprungligen uppfördes som kontor medan den östra lägre delen var fabrik där tillverkningen skedde. Föreliggande planförslag innebär påbyggnad med två våningar utgående från idén att gestaltningen ska samspela med den befintliga byggnadens arkitektoniska värden avseende volymhantering, kulörtoner och fasadindelning. Med detta förhållningssätt skapas en tydlig samhörighet till den befintliga byggnaden samtidigt som ett nytt tidslager med en samtida gestaltning tillförs.

Skönhetsrådet ställde sig positivt till planförslaget och påbyggnaden som rådet ansåg vara välstuderad. Rådet ansåg att en ljusare färgsättning är att föredra men såg gärna att frågan studeras vidare och att förslag presenteras i kommande bygglov, vilket rådet önskade få på remiss för att kunna följa upp frågan. Även fasadmaterialet bör studeras vidare eftersom trä inte alltid ger en lätt karaktär, det kan bli både grovt och rustikt.

Den planerade påbyggnaden innebär en så stor förändring av byggnaden att det, enligt rådet, inte finns någon anledning att skydda några få byggnadsdetaljer. Enligt rådets uppfattning bör således skyddsbestämmelsen q1 för skärmtak och smidesräcken utgå.

Planförslaget innebär vidare att förskolan som har tillfälligt bygglov till 2026 för sin verksamhet i fastigheten flyttar. Det är enligt rådet ett bra beslut då förskolegården lämnar mycket att önska – den är liten till ytan, motsvarande ca 2 kvm/barn, samt till stor del hårdgjord.

Sammanfattningsvis ansåg rådet att påbyggnaden med de tillkommande bostäderna kan bidra till en mer levande byggnad samt med sin gestaltning bli ett tillskott i stadsbilden. I det fortsatta planarbetet skulle rådet vilja se att de hårdgjorda ytorna med bl.a. parkeringsplatser minskas till förmån för mer grönska. Förutom att hantera dagvatten inom planområdet skulle ökad grönska bidra till en trevligare bostadsmiljö.

Handlingar i ärendet

- SR 2024/22-2 Samrådsbrev_10996130_4_6
- SR 2024/22-5 Planbeskrivning _ samråd_10098973_10_6
- SR 2024/22-4 Plankarta _ samråd_11019800_2_6
- SR 2024/22-6 Illustrationsmaterial och solstudier_11025656_2_6
- SR 2024/22-7 Kulturmiljöanalys_11015026_2_6
- SR 2024/22-8 Kulturmiljö konsekvensanalys_11015027_2_6
- SR 2024/22-3 Bullerutredning _11024495_2_6

§ 7**Sekreteraren informerar****Sammanfattning av ärendet**

Informerade sekreteraren om planerat möte med stadsbyggnads- och idrottsborgarrådet Jan Valeskog på torsdag 8 februari.

I förra veckan intervjuades sekreteraren av två forskare från Stiftelsen Arkus och WSP om återbruk och rivningar. Bl.a. lyftes de planerade rivningarna av Lärarnas hus, Stora Essingen respektive byggnader i Alviks strand.

Informerade sekreteraren att han och Monica Hector ingår i den grupp som bildats med anledning av fastighetskontorets planerade renovering av stadsbibliotekets huvudbyggnad. De planerade åtgärderna kommer att hanteras i flera bygglov. En återgång till ursprunglig färgsättning diskuteras och efterforskningar görs för att försöka fastställa byggnadens ursprungliga fasadkulör. Byggnadens nuvarande färgsättning tillkom på 1990-talet.

Sekreteraren informerade om planerna på att rådet åter ska kunna ha möten i kanslilokalerna framöver. En tv-skärm samt övrig teknik är beställd och ett större sammanträdesbord ska rådet få överta från stadsledningskontoret.

§ 8**Östermalm 2:118 m.fl. (Östermalmstorg), förslag till detaljplan för del av, 2023-08343**

Stadsbyggnadskontoret hade genom remiss begärt Skönhetsrådets yttrande över Östermalm 2:118 m.fl. (Östermalmstorg), förslag till detaljplan för del av, 2023-08343. Isabelle Lindbäck, stadsbyggnadskontoret, redogjorde för ärendet.

SR 2024/23

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet tillstyrka förslag till detaljplan med erinran om restaurangbyggnadens gestaltning och placering, vändplanens intrång på torgytan samt torghandelns placering på torget.

Anmälde ledamot M Lönnroth reservation mot beslutet enligt bilaga.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Syftet med föreliggande förslag till detaljplan är att möjliggöra för ett uppförande av restaurang- och kioskbyggnader med tillhörande funktioner inom allmän platsmark. Den nya övergripande strukturen grundar sig på utformning av torget som rådde innan den tillfälliga saluhallen uppfördes.

I förslaget har en servering/restaurangbyggnad med uteservering inkluderats i den nordöstra delen av torget. Byggnadens placering och skala utgår från tidigare restaurang/serveringsbyggnad benämnd ”Lisa på torget”. En mindre kioskbyggnad placeras i den sydvästra delen av torget. Sydöstra delen av torget lämnas fri för torghandel. Flera nya sittplatser tillskapas i olika former, bland annat med en grupp långa solsoffor i nordvästra delen och utplacerade större blomurnor som ska tjäna som informella sittplatser.

Fordonstrafik förbjuds mellan Humlegårdsgatan och Nybrogatan i båda riktningar. Norrifrån längs Nybrogatan kan fordonstrafik angöra torget från en vändplats dimensionerad för lastbilar, inhägnad av pollare. Tidigare parkeringsplatser längs torgets södra fasad mot torget utgår. Detaljplanen bekräftar Östermalmstorg som torg och Sibyllegatan bekräftas som gata.

Skönhetsrådet har de senaste åren yttrat sig om andra förslag till förnyelse av Östermalmstorg som presenterats: ett medborgarinitiativ i augusti 2021 och trafikkontorets förslag i februari 2022. Båda förslagens huvudsakliga idé skiljer sig från det som nu föreligger. Rådet uppskattade att föreliggande förslag bevarar torgets fria siktlinje längs med axeln Storgatan/Humlegårdsgatan och att torgets grundfunktion respekteras.

Förekomsten av en restaurangpaviljong på torget är problematisk men kan accepteras. Rådet hade synpunkter, dels på restaurangens placering på torget och dels på dess takgestaltning. I föreliggande förslag är byggnaden placerad för nära torgets axel. En placering närmare det nordöstra hörnet skulle ha en mindre inverkan på torgets öppenhet. Restaurangbyggnaden är förhållandevis stor och rådet såg risker med att den torgyta som verksamheten nyttjar succesivt kommer öka och att leverans- och avfallshanteringen kommer göra torget stökigt. Därför bör detta i framtida avtal med hyresgäst noga regleras så att torgets funktion som en öppen och flexibel mötesplats för alla bibehålls. Rådet uppskattade

genomsiktligheten i byggnaden, men upplevde det utkragande takets utformning som för stor och kraftig. Hörnpelarnas placering fasadliv begränsar den transparenta upplevelsen. Valet av omålat trä som fasadmateriäl kan diskuteras med tanke på hur materialet åldras och om det då harmonierar med bebyggelsen runt Östermalmstorg. Valet av fasadmateriäl behöver studeras ytterligare.

Rådet ansåg att den föreslagna vändplanen tar en för stor del av torgets yta och därför bör utgå. En annan lösning bör utredas, exempelvis genom tidsbegränsad trafik för varutransporter enkelriktat via Humlegårdsgatan. Vändplanen tar också den yta i anspråk där torghandeln har den naturliga placeringen, i anslutning till saluhallen och det större flödet av människor på Nybrogatan. Torghandeln har en viktig funktion för torget och hamnar i föreliggande förslag ofördelaktigt med avseende på det skuggiga läget och låga flödet av förbipasserande.

Avslutningsvis ansåg rådet att torgytan ska hållas så ren och öppen som möjligt. Förslaget med en placering av kioskbyggnaden så att den integreras med befintliga träd och att torgets öppenhet därmed bevaras uppskattades. Den utsmyckning med bl.a. större blomsterurnor som föreslås ger i föreliggande form ett plottrigt intryck. Grönskan bör vara striktare arrangerad vilket bättre passar in på det axiala torget.

Då detaljplanen inte reglerar torgets möblering och frågor som rör upplåtelse av torgytan beslöt rådet att yttrandet även ska sändas till trafikkontoret som är ansvarig myndighet för dessa frågor.

Handlingar i ärendet

- SR 2024/23-5 Samrådsbrev_10770813_8_6
- SR 2024/23-6 Planbeskrivning samråd_10993929_20_6
- SR 2024/23-2 Kulturmiljöanalys_11027644_2_6
- SR 2024/23-3 Antikvarisk konsekvensanalys_11027673_2_6
- SR 2024/23-4 Plankarta samråd_11019689_2_6

Anmälde ledamot M Lönnroth reservation enligt följande:

”Jag reserverar mig mot Rådets beslut att tillstyrka förslaget till detaljplan. Östermalmstorgs anor är 1600-talets stadsplanering och är utformat enligt den stramhet som är renässansens stadsplaneideal. Denna stramhet har ett värde som ett historiskt arv och bör därför bevaras. Detaljplaneförslaget är en kompromiss mellan denna stramhet och dagens mera behagfulla idéer med blompottor och serveringar i olika former. Jag anser att staden i just detta fall bör göra avkall på behagfullheten och skydda stramheten. 1600-talets renässansideal kan därmed få sitt eget minnesmärke just i Östermalmstorg. Detta Östermalmstorg skulle därmed visa att

innerstaden har ett rikare och mera mångfacetterat arkitektoniskt arv än bara det förra sekelskiftets gatufasader med sina pelare, statyer och krusiduller i största allmänhet.”

§ 9 **Övriga frågor**

Beslut

Förelåg inga övriga frågor.

§ 10 **Rådet: Verksamhetsberättelse 2023** SR 2024/1

Beslut

Förelåg av kansliet utformat förslag till verksamhetsberättelse vilken antogs som rådets.

Uppdrogs åt kansliet att skicka verksamhetsberättelsen till kommunfullmäktige, revisorer och de institutioner som har representation i rådet.

Handlingar i ärendet

- 1471505 Rådet: Verksamhetsberättelse 2023

§ 11 **Rådet: Ekonomisk verksamhetsberättelse 2023, ILS** SR 2024/2

Beslut

Förelåg av sekreteraren utformat förslag till ekonomisk verksamhetsberättelse i ILS-systemet vilken antogs som rådets.

Handlingar i ärendet

- SR 2024/2-1 Ekonomisk verksamhetsberättelse ILS 2023

Handläggare
Monica Hector
Telefon: 08-50829765**Till**
Skönhetsrådet

RÅDET TILL SKYDD FÖR STOCKHOLMS SKÖNHET överlämnar härmed redogörelse för verksamhetsåret 2023

Skönhetsrådets uppdrag från kommunfullmäktige styrs av reglementet (Kfs 2006:23) och innebär att vara rådgivare åt kommunens olika myndigheter, kommittéer, delegationer och utskott i frågor som rör Stockholms stads offentliga konstverk, konstnärligt eller kulturhistoriskt värdefull stadsbild eller kommunens och dess omgivningars övriga skönhets- och naturvärden. Rådet består av tretton ledamöter och ett kansli. Tolv av rådets ledamöter utses av utvalda institutioner samt partier och väljs på fyra år av kommunfullmäktige. Den trettonde ledamoten väljer rådet självt.

Sammansättning

Sammansättningen under 2023 har varit följande:

Ordförande Inga Varg (utsedd av de övriga), vice ordförande fr o m 2023.03.27 Katarina Borg (Sveriges Arkitekter), ledamöterna Leif Bolter (Kungliga Akademien för de fria konsterna), Elisabet Jermsten (Statens Fastighetsverk), Desirée Johansson (Svenska Naturskyddsföreningens styrelse), Anders Johnson (L), Måns Lönnroth (S), Monica Muro de Santa Cruz (V), Helena Nilsson Lannegren (C), Catharina Nolin (Kungliga Vitterhets- Historie- och Antikvitetsakademien) samt Knut Weibull (Samfundet S:t Eriks styrelse). Två platser har varit vakanta under året – avsedda för Kungliga Vetenskapsakademiens miljökommitté samt Kungliga Akademien för de fria konsterna. I enlighet med rådets reglemente utsågs tre delegationsgrupper i början av verksamhetsåret vilka sammanträder en gång i månaden med uppgift att närmare studera eller förbereda omfattande ärenden.

Skönhetsrådet har sammanträtt vid 11 ordinarie sammanträden och 9 delegationssammanträden. Till de ordinarie sammanträdena har, förutom rådets ordinarie ledamöter, även adjungerade kallats: stadsbyggnadsdirektören, stadsbyggnadsdirektören, stadsarkitekten, stadsträdgårdsmästaren, bygglovschef och planchef vid stadsbyggnadskontoret, stadsantikvarien samt slottsfogden vid Kungl. Djurgårdens förvaltning. Ledamöterna har dessutom fått ta

del av föredragningar i aktuella ärenden av tjänstemän vid kommunala eller statliga förvaltningar, arkitektkontor m.fl.

Under året har 286 ärenden diarieförts av Skönhetsrådets kansli (jmf 2022:319). I huvudsak kan de indelas i planärenden, bygglov samt inkomna skrivelser. Rådet har granskat 47 planärenden i samrådsskedet samt 46 i granskningsskedet samt behandlat och besvarat 21 bygglovsärenden. De övriga ärendena har inkommit från andra instanser, bl.a. Förvaltning för utbyggd tunnelbana, Region Stockholm, Kommunstyrelsen, Trafikkontoret, Statens Fastighetsverk samt Parkmiljöavdelningen på Södermalms stadsdelsförvaltning.

Kansli

Rådets kansli har tre heltidsanställda. Sekreterare och kanslichef för Skönhetsrådet har varit Henrik Nerlund. Handläggare är Monica Hector – även rådets protokollförare – och Susanne Höglin, handläggare/registrator samt kommunikations- och arkivansvarig. Under november gjorde Daniel Vult von Steyern, student vid kandidatprogrammet samhällsplanering vid Linköpings universitet, praktik på kansliet.

Kansliet har delegerad rätt till beslut i ärenden om bygglov som rör fasadbelysning och kulör, enklare detaljplaner samt planärenden i granskningsskede. Kansliet gör frekventa platsbesök. Dessutom företräder kansliet rådet i olika referens- och samrådsgrupper, till exempel den grupp för granskning inför start-PM som stadsbyggnadskontoret sammankallar. Sekreteraren sitter även med i juryn som utser årets Stockholmsbyggnad, vilket 2023 blev kvarteret Bologna, Cederhusen i Hagastaden. Kansliet ansvarar även för rådets arkiv och kommunikation. Intresserad allmänhet tar ofta kontakt genom telefonsamtal och e-post, men rådets arbete följs också på sociala medier.

Verksamhetsåret 2023

När rådet inrättades 1919 var ett av uppdragen att bevaka stockholmarnas intressen i en snabbt växande stad. Skönhetsrådet har under åren fortsatt att värna livsmiljöerna och kan med sin sammansättning av ledamöter från många discipliner och med skiftande erfarenheter tillföra kunskap till de ärenden rådet behandlar. Rådet har därmed en viktig funktion som kvalitetsgranskande organ. Skönhetsrådet står fritt i förhållande till andra förvaltningar och har ett flertal olika möjligheter att agera,

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

10535 Stockholm
Telefon 08-50829765
Växel 08-50829000
monica.hector@stockholm.se
stockholm.se/skonhetsradet

t.ex. genom att initiera ärenden, tillskriva kommunfullmäktige eller ansvariga nämnder i de fall rådet vill påtala eller uppmärksamma en särskild fråga.

En öppen och demokratisk stad för alla stockholmare

Stadens budget för 2023 hade tre inriktningsmål:

1. Ett Stockholm som håller samman med en stark och jämlik välfärd i hela staden.
2. Ett grönt och fossilfritt Stockholm som leder en rättvis klimatomställning.
3. Ett Stockholm med en stabil och hållbar ekonomi med utbildning, jobb och bostäder för alla.

Rådets arbete rör många av de mål och visioner fullmäktige beslutat om, såsom infrastruktur, bostäder, skolor, förskolor, idrottsanläggningar men också miljö- och klimat- samt natur- och kulturfrågor. I första hand fungerar rådet som remissinstans och det är främst i sitt arbete med planfrågor som rådet hanterar dessa sakområden.

Stockholms stad har haft ett bostadsmål om 140 000 bostäder under perioden 2010-2030 men då bostadsbyggandet bromsat in kraftigt det senaste året har målsättningen flyttats fram till 2035.

Skönhetsrådet har i sin verksamhet också noterat att såväl antalet påbörjade detaljplaner och samråd har minskat kraftigt under året. De plansamråd Skönhetsrådet yttrade sig över innehöll förslag på sammanlagt ca 5180 bostäder, 476 studentlägenheter, 90 vård- och omsorgslägenheter samt lite drygt 300 förskoleplatser. Rådet avstyrkte drygt 1500 bostäder i planförslag som bedömdes problematiska, t.ex. därför att bostadsmiljön inte skulle få tillräckligt goda kvaliteter, att värdefull naturmark exploaterades och att staden i förslagen inte tog tillvara möjligheten att skapa noder mellan befintliga bostadsområden och stadsdelar. I många andra planärenden såg rådet stor potential för ny bebyggelse men också att planförslagen borde omarbetas vilket föranlett rådet att avstyrka dem i sin föreliggande utformning. De planförslag som rådet tillstyrkte utan erinran, ca 900 bostäder, bedömdes ha planformer, volymer och gestaltning av sådan kvalitet att projekten både kan skapa goda boendemiljöer och bli bra tillägg i stadsmiljön.

Rådet tog under våren upp frågan om stadens planeringssystem till diskussion, detta med anledning av att bostadsbyggandet i det närmaste kommer att avstanna och falla ner mot bottennivåer i rådande konjunkturläge. I en artikel publicerad av Svenska Dagbladet 2023-07-29 uppmanade rådet staden att använda

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

10535 Stockholm
Telefon 08-50829765
Växel 08-50829000
monica.hector@stockholm.se
stockholm.se/skonhetsradet

lågkonjunkturen till att rusta sig inför framtiden med en ny långsiktig mark- och planeringsstrategi. En sammanhållen plan för hur staden ska gestaltas saknas, framhöll rådet, som vill se en övergripande stadsplan för Stockholms framtid. Rådet ansåg att det höga bostadsmålet åtföljs av en otydlig idé om hur staden som helhet ska gestaltas och det föreligger stor risk för att de byggda miljöerna blir mörka, trånga och fragmentariska. Staden bör därför frångå Stockholmsmodellen för marktilldelning, som varit rådande efter miljonprogrammets dagar och innebär att staden överläter en stor del av den faktiska stadsplaneringen till fastighets- och byggaktörer. I stället bör staden återta ansvar för och styrning av stadens fortsatta utveckling och frångå frimärksplanering med blandat resultat.

Till rådets verksamhet hör också att genom ett årligt större seminarium öka förvaltningsöverskridande kunskaper om stadsbyggnad och stadsmiljöfrågor. Seminariet 2023 hade rubriken "Järva: dåtid, nutid, framtid" och deltagarna fick genom de inbjudna talarna anföranden om bl.a. efterkrigstidens planering av Järva, stadsplaneringen under 2000-talet i Tensta och Rinkeby samt information om Fokus Järva och pågående planering av området. Bland de inbjudna fanns även Peter Esaiasson, professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet med under punkten "Förorten bortom rubrikerna" samt Stockholm konst som berättade om konsten i Järva.

Detaljplaner, bygglov och övriga remisser

Årsta 1:1 m.fl., områden vid Valla torg

Att staden inte har en sammanhållen plan för bostadsmålen blir mycket tydligt i vissa samrådsförslag. Ett exempel där rådet ansåg att staden missade möjligheter att utveckla och koppla samman närliggande områden var planförslaget för områden vid Valla torg i Årsta. Planförslaget innebär en nära nog total omdaning av området runt Valla torg i Årsta, där det befintliga torget med dess byggnader rivs samtidigt som i huvudsak höga punkthus och lamellhus uppförs i dess ställe. De tillkommande byggnaderna, med omkring 300 bostäder, utmanar den befintliga skalan genom att genomgående övertrumfa höjder och volymer samt bryta planmönster.

Bostadsområdet Valla gärde, där Valla torg utgör en central platsbildning, sammanfattar grannskapsenhetens för- och nackdelar: dels ett tydligt avskilt grannskap med stark egen identitet och dels ett för litet upptagningsområde för god lokal service. Den befintliga relationen mellan byggnader består i en rytmisk upprepning av hög och lågdelar som i planförslaget bryts sönder och resulterar i ett

virrvarr av olika former som i skala brutalt bryter mot Valla gärdes identitet. Sedan år 2000 när tvärbanan öppnade sin station på den nedlagda slakthusbanan har området fått större tillgänglighet till hela Stockholms stadsområde och Valla torg utgör därmed en utvecklingsbar nod i den nära ytterstaden. Den viktigaste stadsplaneuppgiften vid Valla torg är att nordsydligt sammanlänka det äldre Årsta med det nya Årstafältets bebyggelse.

Tvärbanestationen ger mycket goda förutsättningar för en framtida miljö som befolkas under dygnets alla timmar om stadsrummet görs tillgängligt, trivsamt och tryggt. Förslaget till detaljplan visar mycket låg förståelse för den befintliga miljöns stadsbildsvärden och dess framtida möjligheter som central knutpunkt i södra Stockholm. Skönhetsrådet ansåg att förslaget behöver arbetas om helt med utgångspunkt i platsens dignitet inom det större stadssammanhanget.

I likhet med Skönhetsrådets uppfattning 2021 i det uppmärksammade planförslaget för kvarteret Cikadan i skärningspunkten mellan Johanneshov och Hammarbyhöjden bör staden, i översiktsplanens anda, i större utsträckning ta tillvara möjligheterna att skapa sammankopplande rum som respekterar stadsdelarnas egenart.

Hägersten 1:1 m.fl., ny bebyggelse längs Klubbensborgsvägen

I ett samråd presenterades förslag till 150 lägenheter längs Klubbensborgsvägen i Hägersten. Förslaget omfattade tio punkthus varav sju förläggs längs vägens västra sida och tre på den östra. Dalstråksparken är ett resultat av den dåvarande parkförvaltningens arbete i den s.k. Stockholmsstilen under ledning av Holger Blom och Erik Glemme. Platsen är extraordinär och strandpartiet är unikt för Stockholmslandskapet. En förtätning i detta område kräver därför en oerhört omsorgsfull utformning och en placering som tar stor hänsyn till topografi, natur och befintlig bebyggelse. Det är också viktigt att förslaget samplaneras med detaljplanen för kv. Bellmanskällan som nu befinner sig i startskedet och medför ändrade förutsättningar, särskilt för husen 1 och 2 i Kastanjeparken.

Skönhetsrådet fann att den föreslagna bebyggelsen var mycket välarbetad och att gestaltningen förbättrats avsevärt sedan det tidigare förslaget med lamellhus i start-PM. Med tanke på platsens höga miljövärden ställde sig rådet dock tveksamt till antalet hus och bedömde att förslaget skulle tjäna på att några utgår. Här underströk rådet att en minskning av antalet hus inte får resultera i att de kvarvarande husen blir högre. Skönhetsrådet har kommenterat parkeringsfrågan i många av sina yttranden och även här finns en

uppenbar risk för negativa konsekvenser av underbyggda garage. Istället för att varje detaljplan enskilt ska lösa parkeringsfrågan borde frågan samordnas i högre grad genom gemensamma mobilitetslösningar och genom att fastighetsägare områdesvis ser över och samordnar antalet platser. Med tanke på den förtätning som sker i och runtomkring Hägersten kan avslutningsvis konstateras att ett planprogram som samlat redovisar tillkommande bebyggelse hade varit önskvärt och snarast bör upprättas. Rådet beslöt att avstyrka planförslaget i sin redovisade form.

Ett annat stadsbyggnadsprojekt som rådet yttrat sig över är *Skärgårdsskogen i Skarpnäck* där 900 bostäder, lokaler för centrumändamål, gator, parker, parkeringshus och förskola föreslås i ett naturområde med mycket höga natur- och kulturvärden. Skönhetsrådet vände sig starkt mot att den föreslagna exploateringen utökats efter programfasen och ansåg att planerna måste omarbetas helt. I föreliggande form utplånar planförslaget det som gör området unikt. Bebyggelsen läggs i huvudsak där naturvärdena är som högst och där fornminnena ligger. Den vackra, lättillgängliga skogen byggs sönder och kan inte ersättas genom att hänvisa barn och ungdomar till Flaten eller Orhem på andra sidan motorvägen. Värdet av att vistas i större sammanhängande grönområden med spännande och oplanerad terräng är grundläggande för barns utveckling och behovet ökar i takt med att förtätningstrycket i ytterstaden intensifieras. Den kumulativa effekten av pågående planarbeten runt Skarpnäck gör att området behövs. Staden kompenserar ofta bortfall av naturmark med anlagd park men rådet ville understryka vikten av variationsrik och oplanerad naturmark och framhöll att detta är mycket svårt att kompensera.

Centrala Telefonplan, Västberga 1:1 m.fl.

Förslaget innebär att sju nya kvarter med högdelar i uppemot 32 våningar uppförs vid Telefonplans tunnelbanestation. Förslaget innehåller överdäckning av tunnelbanans spår, 1000 nya bostäder, publika lokaler och en förskola. Rådet ansåg att tidigare principer för placering av höga hus frångås, att en starkt avvikande skala introduceras, att stadsrummet får mycket låga vistelsevärden med skugga och ogynnsamma vindhastigheter samt att förslaget visar låg förståelse gentemot omkringliggande värdefull bebyggelse. Rådet konstaterade vidare att de volymer som föreslogs av en enskild fastighetsutvecklare 2006 har tillåtits styra processen och att planärendet inskränkts till att omplacera dessa föreslagna kvadratmeter från ett, till två, till numera sju höghus. Dessutom har bebyggelsen spritts längre ut i omkringliggande parkstråk. Eftersom

exploateringen kommit att styra processen har alla svar blivit höga hus oavsett vad stadsbyggnadsfrågan varit. Telefonplan har således i praktiken fått byggnadsvolymer fastställda innan stadsplaneprocessen har kunnat utreda vad som är lämpligt på platsen. Rådet avstyrkte planförslaget.

Bygglov

Rådet har remitterats ett fåtal bygglov under året, de flesta av dessa har hanterats av kansliet på delegation. Två större ärenden förtjänar särskilt omnämnande, inte minst ur stadsbildssynpunkt.

Byggnaderna på fastigheten *Trikåfabriken 8*, uppfördes i etapper under 1930- och 40-talet som del i ett stråk av lite större verksamhetsbyggnader i Södra Hammarbyhamnen. Skönhetsrådet ansåg att såväl gestaltning som föreslagna material i de delar av ansökan som avsåg påbyggnader har förutsättningar att bli bra som nutida tillägg till de befintliga byggnaderna. I ansökan ingick även en helt ny byggnadsvolym. Förslaget utgick från befintlig byggrätt. Rådet bedömde att en så hög byggnad innebär en negativ påverkan på stadsbilden samt att förslaget utgör ett stort avsteg från de stadsbyggnadsprinciper efter vilka staden växt fram.

Gårdsbebyggelse har av hävd underordnats gathusens höjd och skala vilket är en princip som rådet ansåg ska upprätthållas. Rådet befarade således att sökandes tolkning av befintlig stadsplan kan bli prejudicerande och leda till att ett antal gårdsrum i stadens kvartersstruktur i framtiden bebyggs med volymer högre än ursprungsbebyggelsen i kvarteret. Skönhetsrådet tillstyrkte bifall till de föreslagna påbyggnaderna men avstyrkte det föreslagna 9-våningshuset på gården.

Fiskaren Mindre 14, nybyggnad enbostadshus

Bygglovet avsåg nybyggnad av ett enbostadshus om 1400 kvm på norra Södermalm. Tomten är belägen i närheten av Mosebacke torg mellan Fiskargatan och Svartensgatan och platsen används idag som parkering. Det nya huset avses byggas mot brandgaveln på Telegrafverkets f.d. byggnad i kvarteret Fiskaren Mindre. Den nya byggnaden föreslogs gestaltad i nyrenässansstil med rusticering, hörnkedjor, tympanon, kolonner m.m. Den bärande idén bakom gestaltningen är att visuellt skapa en fiktiv direktörsbostad i anslutning till det historiska industrikvarteret. Den föreslagna fasadgestaltningen i nyrenässansstil motiveras med att för det fall en direktörsbostad hade uppförts på platsen i slutet av 1800-talet skulle denna nystil kunnat vara aktuell. Skönhetsrådet fann att platsen kan utvecklas och hade inget att erinra emot förslagets volym och höjd. Däremot delade inte rådet den historiska analys som ligger till

grund för förslaget. Kulturmiljön i det aktuella kvarteret består i huvudsak av Telegrafverkets industrimiljö uppförd i etapper mellan 1895 och 1901 med Isac Gustaf Clason som arkitekt. Byggnaden uppfördes i en för tiden modern tegelarkitektur. Att en direktörsvilla inte uppfördes vid fabriken är logiskt eftersom beställaren var ett statligt verk. Det befintliga kvarteret har mycket högt kulturhistoriskt värde som centralt placerad välbevarad industrimiljö. Stadsmuseet har klassificerat byggnaderna som blå, d.v.s. motsvarande fordringarna för byggnadsminne. En nybyggd ohistorisk direktörsbostad i industrimiljön riskerar att minska värdet av hela kvarterets kulturmiljö och kan inte sägas bidra till en god helhetsverkan. En ny byggnad på platsen bör, enligt Skönhetsrådets mening, frigöra sig från industrimiljön och presentera sig som vad det är – ett bostadshus från 2020-talet. Skönhetsrådet fann det visserligen okontroversiellt att inspireras av arkitekturhistorien och inkorporera detaljer eller motiv i samtida arkitektur men stilrestaureringen/fri rekonstruktion är en annan typ av praktik. Att rekonstruera en byggnad kan vara motiverat om den förvanskats kraftigt eller, som i fallet med närbelägna Katarina kyrka brunnit ner och anses viktig för stadens kollektiva minne och identitet. I det föreliggande projektet handlar det emellertid om en byggnad som aldrig funnits. Rådet ansåg således att byggnaden på platsen bör gestaltas med en egen verkshöjd och inte som stilkopia.

Övriga remisser

Under hösten behandlade rådet samrådsremissen avseende den nya tunnelbanelinjen mellan Fridhemsplan och Älvsjö. Linjen kommer att gå via Liljeholmen, Årstaberget, Årstafältet och Östberga. Skönhetsrådet ställde sig positivt till samrådsförslaget avseende sträckning och föreslagna stationer med erinran om att stationernas placering och utformning måste vidarebearbetas och tydligare presenteras i nästa skede. Rådet avvisade dock helt den föreslagna arbetstunneln vid Rålambshovsleden och förespråkade alternativet vid Lindhagensplan. Platsen där bensinstationen ligger lämpar sig väl för etablering, det behövs inga långa schakt i marken för att nå berggrunden och arbetstunneln kortare i förhållande till det andra alternativet. Vid borttransport av stenmassor har man dessutom direktanslutning till rondellen vid Lindhagensplan. En etablering vid Rålambshovsleden skulle innebära stora ingrepp i Rålambshovsparkens gröngördel. Etableringsområdet skulle uppta en lång sträcka längs parkens norra sida med en ramp som övergår i tunnel. Efter avslutat arbete kommer slänten inte att återställas eftersom tunneln behövs som permanent servicetunnel även efter byggtiden. Rådets bedömning var således att en arbetstunnel vid

Rålambshovsleden skulle innebära allvarliga bestående konsekvenser för parken och stadsbilden.

Motioner

Rådet remitterades två motioner under året. En motion om minnesmöbler skulle möjliggöra privatfinansierade individuella minnesplaketter på stadens parkmöbler införs. Rådet ansåg att de offentliga parkmöblerna bör hållas fria från privata budskap. Rådet befarade att plaketterna blir ett störande inslag i stadsmiljön samt att de kommer att kräva en onödig administration för att pröva budskap och innehåll. Rådet avstyrkte motionen.

En motion om att värna stadens villaområden behandlade såväl varsam utveckling av Stockholms befintliga småhus- och villaområden som förslag på nya platser för bebyggelsen av denna typ. Motionären lyfte fram problematiken som uppstår när äldre stadsplaner tolkas utan fullständiga planbeskrivningar vid bygglovgivning och hur detta riskerar stora rivningar i äldre villaområden. För att bemöta detta föreslogs tre åtgärder: En implementering av stadens nya strategi för småhus- och villaområden, redovisning av platser där nya småhus kan byggas, samt att ofullständiga planhandlingar ska kompletteras så att såväl plankarta som bestämmelser och beskrivning finns digitaliserade. Skönhetsrådet välkomnade ett strategiskt tillvägagångssätt gällande stadens befintliga småhus- och villaområden. Frågan om rivningar i äldre villaområden har sysselsatt rådet under flera år och problematiken är ofta densamma, d.v.s. äldre bestämmelser har funnits i såväl stadsplan som tomträttsavtal, där det ofta funnits bestämmelser om att endast enfamiljshus tillåtits funnits. När tomträttsavtalet förfallit vid friköp har inte denna bestämmelse, som i dag är en planbestämmelse, överförts som tillägg till detaljplanen. Följden har blivit att flerfamiljshusbyggare köpt villatomter och pressat in små flerfamiljshus i byggrätter skapade för villor. Detta har i sin tur kraftigt påverkat områdenas karaktär genom att uppväxta träd tagits ner, stora parkeringsytor skapats och platser för sophantering ordnats. De gröna värdena är ofta outhärdade och löper därför särskilt stor risk vid dessa bygglovsprocesser. Rådet ansåg att en klassificering av stadsdelarnas landskapsarkitektur bör komplettera de tidigare utförda bebyggelseinventeringarna.

Inkomna skrivelser från privatpersoner

Skönhetsrådet får fortlöpande synpunkter från allmänheten på pågående planärenden, aktuella byggprojekt och företeelser som på olika sätt påverkar stadsrummet. Intresset för stadens skönhetsvärden och viljan till delaktighet i stadsbyggnadsfrågor är

påtagliga. Skönhetsrådet tog emot frågor i vitt skilda frågor t.ex. om exploatering i villaområden, störande reklamskyltar, soptunnor som blinkar eller låter samt omständigheten att staden tillåter 5 olika typer av elbilsladdare inom samma område.

Ekonomi

Tkr	Budget 2023	Bokslut 2023	Över- / underskott
Kostnader	3350	3319	31
Intäkter	0	0	
Netto	3350	3319	31

Ekonomisk analys

Skönhetsrådet har under året förbrukat anslagna medel för verksamheten. Budgeterade medel, tilldelade som del av Stadsledningskontorets anslag, medger endast utgifter för löner, arvoden och daglig drift av kanslifunktionen exkluderat hyra och kostnad för den administration som erhålls genom Stadsledningskontorets administrativa avdelning.

Rådet debiterar inte sitt arbete och har därför inga intäkter. Rådet genomförde sin sommarutflykt med middag som brukligt. Det årliga seminariet genomfördes dock som halvdagsaktivitet av ekonomiska skäl. Personallönekostnaderna har efter årets löneöversyn räknats upp.

Digitala signaturer

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Sida 19 (19)

Namn	Datum
Inga Margareta,Varg	2024-02-06
Magnus Henrik Erkki,Nerlund	2024-02-06

Digitala signaturer

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Namn	Datum
Maria Katarina,Borg	2024-02-08
Magnus Henrik Erkki,Nerlund	2024-02-08
Monica Christina,Hector	2024-02-08
Inga Margareta,Varg	2024-02-08